

Aktiviranje lesnega potenciala iz zasebnih gozdov

Activation of Wood Potential from Private Forests

Egon REBEC¹

Izvilleček:

Rebec, E.: Aktiviranje lesnega potenciala iz zasebnih gozdov. Gozdarski vestnik, 70/2012, št. 4. V slovenščini z izvillečkom v angleščini, cit. lit. 3. Prevod Breda Misja, jezikovni pregled slovenskega besedila Marjetka Šivic.

Prispevek prikazuje pogled Kmetijsko-gozdarske zbornice Slovenije na neizkoriščen lesni potencial zasebnih gozdov. Obravnavane so glavne ovire in možnosti za boljše izkoriščanje lesnega potenciala iz zasebnih gozdov v Sloveniji.

Ključne besede: zasebni gozdovi, lesni potencial, Kmetijsko-gozdarska zbornica, gozdarstvo, primarna predelava lesa

Abstract:

Rebec, E.: Activation of Wood Potential from Private Forests. Gozdarski vestnik (Professional Journal of Forestry), 70/2012, vol. 4. In Slovenian, abstract in English, lit. quot. 3. Translated by Breda Misja, proofreading of the Slovenian text Marjetka Šivic.

This article presents the unexploited wood potential from private forests as seen by Slovenian Chamber of Agriculture and Forestry. The main obstacles and possibilities for a better exploiting of wood potential from private forests are dealt with.

Key words: private forests, wood potential, Chamber of Agriculture and Forestry, forestry, primary wood processing

1 VLOGA KMETIJSKO-GOZDARSKE ZBORNICE

Kmetijsko-gozdarska zbornica Slovenije, ki je bila ustanovljena leta 2000, je nevladna stanovska organizacija fizičnih in pravnih oseb v Republiki Sloveniji, ki se ukvarjajo s kmetijstvom, gozdarstvom in ribištvm. Njena osrednja naloga je varovati in zastopati njihove interese, jim svetovati in pospeševati gospodarno in okolju prijazno kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo. Kmetijsko-gozdarska zbornica združuje med drugim lastnike gozdov, ki imajo v lasti 52 % slovenskih gozdov oziroma skoraj 70 % zasebnih gozdov.

V okviru Kmetijsko-gozdarske zbornice je organiziran tudi oddelek za gozdarstvo in obnovljive vire, katerega ena glavnih nalog je večja učinkovitosti gospodarjenja z zasebnimi gozdovi za povečanje dohodka lastnikom gozdov ter večjo uporabo lesa in lesnih izdelkov med domačimi potrošniki. Žal je gozdarstvo v okviru Kmetijsko-gozdarske zbornice Slovenije zaradi raznih vzrokov kadrovske podhranjenost, saj smo v tem v tem trenutku v zborničnem sistemu zaposleni le trije gozdarski strokovnjaki, ki zato nismo tako operativno uspešni, kot bi lahko bili. Nenehno pa opozarjamo na neustrezno politiko v gozdarstvu

in z gozdarstvom povezanih panog, zaradi katere ostaja v gozdu na leto najmanj 4 milijone m³ neizkoriščenega lesa.

2 NEIZKORIŠČEN LESNI POTENCIAL V ZASEBNIH GOZDOVIH

Če se v državnih gozdovih nekako načrtno gospodarji in dejanski posek vsaj približno dosega načrtovani možni posek, je situacija v zasebnih gozdovih popolnoma drugačna.

Zasebni gozdovi obsegajo 75 % slovenskih gozdov. V letu 2010 se je v Sloveniji v zasebnih gozdovih posekalo manj kot 54 % načrtovanega možnega letnega poseka oziroma zgolj 28 % letnega prirastka lesa. Občine so s tega vidika še slabši gospodarji, saj se je v občinskih gozdovih v letu 2010 s posekom izkoristilo manj kot 12 % letnega prirastka. Pri iglavcih se seka pretežno debelejša drevesa, zaradi visokih cen drv za kurjavo je pri listavcih nekoliko bolj zanimiv tudi drobnejši in slabši les. Priložnosti in rezerv je še veliko.

¹ E. R., univ. dipl. inž. gozd. Kmetijsko-gozdarska zbornica Slovenije, Celovška 135, Ljubljana

Preglednica 1: Posek v zasebnih gozdovih v letu 2010 (Vir ZGS, 2011)

Posek	Do 30cm		Nad 30 cm		Skupaj	
	m ³	%	m ³	%	m ³	%
Iglavci	174.027	14,5	1.029.587	86,5	1.203.614	100
Listavci	329.011	33,2	663.036	66,8	992.047	100
Skupaj	503.038	22,9	1.692.623	77,1	2.195.661	100

3 OVIRE IN MOŽNOSTI ZA VEČJO IZRABO LESNEGA POTENCIALA IZ ZASEBNIH GOZDOV

Prednosti lesa kot nacionalne dobrine lahko izkoristimo le z intenzivnejšim svetovanjem lastnikom za večjo mobilizacijo lesa ter nadaljnjim organiziranjem lesnopredelovalne industrije. Ob večji mobilizaciji lesa za lesno predelovalno industrijo pa ima velik potencial tudi izkoriščanje slabšega lesa za biomaso. Potreben je sistematičen pristop k odstranjevanju ovir za aktivnejšo vlogo lastnika pri mobilizaciji lesnega potenciala ter spodbujanje boljše mobilizacije lesa, ki bi se približala načrtovanemu možnemu poseku.

3.1 Načrtovanje v gozdarstvu

Za vse slovenske gozdove imamo narejene gozdnogospodarske in gozdnogojitvene načrte. Z uveljavljenim gozdarskim načrtovanjem v Sloveniji se bolj ali manj zagotavlja vlogo gozdov v javnem interesu. Zasebni interes lastnikov gozdov pa je v samem postopku nastajanja načrtov nekako zapostavljen, kar se odraža predvsem pri dejanski izvedbi postopkov nastajanja in sprejemanja gozdarskih načrtov. Čeprav imamo po mnogih mnenjih vzorno urejeno gozdarsko načrtovanje, je to velikokrat samo uresničevanje zakonskih obveznosti. Iz še tako dobrih načrtov namreč med drugim ne moremo preprosto povzeti, koliko na leto lahko lastnik gozda trajno poseka na svoji gozdni posesti, razen če njegova posest ne sovпада z odsekom oziroma oddelkom. Ta informacija je za lastnika bistvena pri načrtovanju letnih sečenj oziroma pridobivanju letnega dohodka. Velikokrat z ne dovolj premišljenimi načrtovanimi ukrepi tudi onemogočamo uporabo sodobnih, človeku prijaznejših tehnologij izkoriščanja gozda.

Gozdarsko načrtovanje bi morali poenostaviti in mu bolj jasno določiti, čemu in komu je namenjeno in ga v tem pomenu posodobiti. Lastnik

gozda bi bil zagotovo bolj zainteresiran za sečnjo, če bi vedel za možni donos iz svojega gozda. Pri načrtovanju ukrepov bi morali v večji meri upoštevati tudi ekonomske zakonitosti izkoriščanja gozda. V procesu nastajanja in sprejemanja gozdarskih načrtov je treba zagotoviti aktivnejšo vlogo lastnikov gozdov. Čas je, da bi razmislili tudi o umestitvi posestnih načrtov v sistem gozdarskega načrtovanja, ki bi zajeli razen gozdnogojitvenih, varstvenih in tehnoloških ukrepov tudi izračune trajne gospodarske uspešnosti gospodarjenja z gozdno posestjo in tako dosegli boljše prilagajanje načrtovanja intenzivnosti gospodarjenja in interesom lastnika.

3.2 Razdrobljena gozdna posest

V Sloveniji je zelo razdrobljena gozdna posest velika ovira za racionalno gospodarjenje z zasebnim gozdom. V povprečju je zasebna gozdna posest manjša od 3 ha in še ta je v več kosih. Gozdnih posestnikov je okrog 314.000, če štejemo še solastnike, pa se ta številka poveča na okoli 460.000. Drobni posestniki zaradi zahtevnosti gozdarske proizvodnje in absolutno nizkega finančnega rezultata iz gospodarjenja z gozdom v večini primerov niso zainteresirani za gospodarjenje z gozdom. Poseben problem so lastniki gozda, ki sicer živijo v mestih, nimajo pa niti interesa niti znanja za gospodarjenje z gozdom.

Drugačen problem so agrarne skupnosti, ki so ponovno ustanovljene in pridobivajo gozdne površine na podlagi Zakona o denacionalizaciji in Zakona o ponovni vzpostavitvi agrarnih skupnosti. Gre za posest, ki je po grobih ocenah velika okoli 100.000 ha, katere večina je poraščena z gozdom. Zaradi administrativnih ovir pri pridobivanju premoženja in nadalje tudi pri upravljanju z njim je gospodarjenje s to posestjo zelo oteženo, v nekaterih primerih celo nemogoče, saj so sedaj agrarne skupnosti skupnosti fizičnih oseb (solastnikov),

med katerimi imajo nekatere več kot 180 članov, katerih število se z dedovanjem še povečuje.

Pri drobni posesti je nujno združevanje lastnikov gozdov. Leta 1999 je nastalo prvo društvo lastnikov gozdov, leta 2006 pa so društva lastnikov gozdov ustanovila Zvezo lastnikov gozdov Slovenije, ki sedaj združuje približno 3000 lastnikov gozdov iz devetnajstih društev, treh strojnih krožkov in ene solastninske skupnosti. Vmes je leta 2000 začela delovati KGZS, ki združuje 110.000 članov, od katerih je večina tudi gozdnih lastnikov. V Sloveniji je sicer tudi nekaj zadrug, ki se ukvarjajo z gozdarstvom, vendar so to večinoma organizacije, ki glavnino lesa odkupijo na trgu in le manjši del od svojih članov. V Sloveniji so agrarne skupnosti zaenkrat še popolnoma neorganizirane, podane pa so že pobude za povezovanje agrarnih skupnosti v vseslovensko zvezo agrarnih skupnosti.

Za večjo izrabo lesnega potenciala moramo zaradi stroškovne učinkovitosti in konkurenčnejšega delovanja na lesnem trgu pospešiti in spodbujati združevanje lastnikov gozdov. V društva lastnikov gozdov jih je zaenkrat vključenih le 1 %, pri čemer na nekaterih predelih Slovenije lastniki še sploh niso organizirani. Potreben je tudi preboj k združevanju lastnikov gozdov na bolj ekonomskih temeljih. Agrarne skupnosti pa je treba najprej združiti in se takoj lotiti rekonstrukcije zakonodaje, ki bo omogočala normalno upravljanje z njihovim premoženjem.

Pri upravljanju z nepremičninami je učinkovit instrument tudi ustrezna davčna zakonodaja, ki bi morala razlikovati med lastniki gozdov, ki z gozdovi ustrezno gospodarijo in iz njih pridobivajo dohodek, in tistimi, ki z gozdom ne gospodarijo in jim je gozd bolj ali manj le kapitalska naložba ali pa še to ne.

3.3 Izobraževanje in usposabljanje lastnikov gozdov

Na področju izobraževanja in usposabljanja lastnikov gozdov s področja varnega dela v gozdu je bil v zadnjem času narejen velik napredek. Zavod za gozdove Slovenije v sodelovanju s Srednjo gozdarsko šolo v Postojni vsako leto organizira sicer omejeno število tečajev za varno delo v gozdu, ki so zelo kakovostni in tudi zelo zaželeni med lastniki gozdov, tako da povpraševanje po tečajih presega ponudbo. Pogrešamo pa večjo transparentnost in dinamičnost organiziranja takih tečajev, da bi vsi lastniki gozdov imeli enake možnosti sodelovanja na njih. Velik primanjkljaj je nastal na področju izobraževanja s področja ekonomike gospodarjenja z gozdovi in drugih področij gozdarstva, ki zadevajo upravljanje z zasebno gozdno posestjo, da bi lastniki spoznali priložnosti, ki jih imajo zaradi posesti gozda. Tega področja zaenkrat sistematsko ne pokriva nobena služba.

V prihodnje je treba več vložiti v izobraževanje in usposabljanje lastnikov gozdov. Razširiti je treba nabor izobraževalnih področij in v izobraževalni sistem vključiti dodatne akterje. Le tako bodo lastniki gozdov spoznali priložnosti, ki jih imajo v svojem gozdu, in tako bolje izrabili lesne potenciala, seveda na varen način dela.

3.4 Svetovanje lastnikom gozdov

V okviru javne gozdarske službe opravlja svetovanje lastnikom gozdov Zavod za gozdove Slovenije. Največji del svetovanja poteka ob vodenju upravnega postopka za lastnikove ukrepe v gozdu. Takšno svetovanje je usmerjeno bolj k razlagi omejitev, ki se postavljajo pri gospodarjenju z gozdom zaradi splošno koristne vloge gozda. Tako kot pri izobraževanju je nastal velik primanjkljaj predvsem pri svetovanju z gospodarsko-tehnološkega področja, kako les posekati, spraviti in prodati, da bo gozdarsko gospodarstvo čim uspešnejše.

V strukturi gozdarske javne službe zaenkrat nimamo subjekta, ki bi lastniku, recimo, svetoval in pomagal pri organizaciji skupnih sečenj, kar je zelo pomembno pri aktiviranju lesnega potenciala iz drobne posesti, ki je značilna za dobršen del Slovenije. Razen volonterskih energetske svetovalcev, ki so se izobraževali v okviru skupine

LesEnSvet na področju lesne biomase in njene rabe za energetske namene, tudi nimamo mreže svetovalcev, ki bi lastnikom gozdov svetovali za večjo rabo lesne biomase za energetske namene.

Na Kmetijsko-gozdarski zbornici Slovenije ocenjujemo, da bi morali tudi glede na mednarodne zaveze Slovenije ter trenutna prizadevanja za ponovno vzpostavitev gozdne lesne verige vzpostaviti svetovalne strukture za intenzivnejše izkoriščanje in predelavo domače lesne surovine. Svetovanje Kmetijsko-gozdarske zbornice Slovenije na področju gozdarstva je sicer predvideno po Zakonu o kmetijsko-gozdarski zbornici vse od njene ustanovitve in se od leta 2000 kljub našim prizadevanjem doslej ni vzpostavilo v celoti. Tako kot je že bilo v preteklosti, bi na terenu morali ponovno dobiti tudi svetovalce ali bolje pospeševalce, ki bi lastnikom gozdov svetovali in tudi pomagali pri organizaciji racionalnejših skupnih sečenj. Obstoječim temam svetovanja s področja varnega dela v gozdu, krojenja lesa, gojenja in varstva gozdov bi morali dodati še druge vsebine iz tehnologije sečnje, spravila, transporta in primarne predelave lesa, uporabe lesne biomase za energetske namene, poslovnih procesov, ekonomike gospodarjenja z gozdom, nadaljnje predelave lesa in prodaje lesnih proizvodov ter drugih sorodnih področij.

3.5 Odprtost gozdov

Primarni pogoj za racionalno izkoriščanje lesa iz gozdov je njihova ustrezna odprtost za spravilo in transport lesa. Sicer so slovenski gozdovi dobro opremljeni z gozdnimi cestami, pri čemer je treba poudariti, da so zasebni gozdovi, kjer imamo 8400 km gozdnih cest, bistveno bolj zaprti kot državni gozdovi. V povprečju imamo v zasebnih gozdovih 10,3 m/ha gozdnih cest, v državnih pa 12,8 m/ha. Povprečna odprtost slovenskih gozdov z vsemi cestami je 20,9 m/ha, se pa zelo razlikuje med gozdnogospodarskimi območji.

Pred letom 1990 se je v slovenskih gozdovih letno zgradilo tudi več kot 200 km gozdnih cest. Žal se je nato izgradnja skoraj popolnoma ustavila. Malce upanja je prinesel Program razvoja podeželja 2007–2013 z ukrepom Povečanje gospodarske vrednosti gozdov, s katerim naj bi izboljšali stanje tudi glede odprtosti zasebnih gozdov z gozdnimi

prometnicami. Rezultat je bil sicer bil takojšen, vendar pod pričakovanji. Večina potencialnih prijaviteljev je namreč naletela na velike težave pri pridobivanju ustrezne dokumentacije. Glavni vzrok je bil solastništvo gozdnih parcel in potek gozdnih prometnic čez številne gozdne parcele v drobni posesti. V letih 2008 do 2010 se je v zasebnem sektorju – po podatkih Zavoda za gozdove Slovenije – zgradilo 43 km gozdnih cest, v letu 2007 pa samo 1 km. Podobna zgodba je bila tudi na področju gozdnih vlak, ki se jih je v zadnjih treh letih zgradilo 654 km, v letu 2007 pa samo 66 km.

Nadaljevati je treba s programi za izboljšanja stanja glede odprtosti gozdov z gozdnimi prometnicami, predvsem pa je treba najti rešitev za enostavnejše administrativne postopke pri pridobivanju dokumentacije za izgradnjo gozdnih prometnic v drobni posesti s številnimi lastniki in solastniki gozdnih parcel.

3.6 Pomanjkanje podjetniških idej

Pomen lesa iz slovenskih gozdov se bo v kontekstu globalnih trendov – kot so soočanje s posledicami podnebnih sprememb, potreba po ponoru podnebno škodljivega ogljikovega dioksida, pomanjkanja fosilnih goriv, pa tudi velikih izgub gozdnih površin drugod v svetu –, še naprej povečeval. Tako se nudi velika priložnost posebno pri večji izrabi lesa za energetske namene, predvsem v lokalni potrošnji manj kakovostnega lesa in lesnih ostankov za proizvodnjo toplote in električne energije.

V proizvodni verigi je treba v končne lesne proizvode vnesti čim večjo dodano vrednost in zmanjšati izvoz kakovostne hlodovine v Avstrijo, Italijo in druge države. Značilnost slovenskega gozdarstva, še zlasti v zasebnih gozdovih, je nizka produktivnost, nizka profesionalizacija in nizka stopnja vertikalnega in horizontalnega povezo- vanja pri proizvodnji in tudi trženju lesa. Zato je

prilagajanje tržnim razmeram zelo počasno, k čemur pripomoreta še razdrobljenost in nepovezanost strokovnih inštitucij, ki bi usmerjale k ustvarjanju večje dodane vrednosti pri proizvodnji lesnih izdelkov.

Slovensko podeželje se ne more ravno prehvaliti s podjetniškimi idejami in specialnimi znanji. Drobna lesna obrt je, na primer, skoraj popolnoma izumrla. Na trgu manjka tudi ponudba drugih posebnih lesnih proizvodov, kot je na primer les za ostrežje, izdelan iz lesa, posekanega ob pravi luni.

Program razvoja podeželja naj bi med drugim poskušal spodbuditi razvoj podjetništva na področju primarne predelave lesa in pridobivanja energije iz lesne biomase. Vendar pa program ni zaživel tako, kot bi moral glede lesno bogastvo naših zasebnih gozdov. Razlog vidimo v ostarelih kmetijah in slabi investicijski zmožnost naših kmetij. Samo 2,5 % kmetij namreč dosega dohodek, ki je primerljiv z dohodkom zaposlenih v sorodni gospodarski panogi. Vseeno lahko ocenimo, da se je v zadnjih letih začel vsaj rahel dvig razvoja podjetništva s področja gozdarstva in primarne lesne predelave. V Sloveniji je po ocenah KGZS nekaj več kot 240 kmetij, ki imajo registrirano dopolnilno dejavnost s področja gozdarstva in predelave lesa, ter nekaj več kot 400 kmetij z dopolnilno dejavnostjo, ki opravljajo storitve s kmetijsko in gozdarsko mehanizacijo. Lastniki gozdov se uspešno združujejo tudi v strojne krožke, katerih ena pomembnih panog je storitev z gozdarsko mehanizacijo.

Hitrejši razvoj podjetništva na področju gozdarstva in primarne predelave lesa na podeželju bo mogoč s posodobitvijo ukrepov v programu podeželja s področja diverzifikacije in izboljšanja konkurenčnosti gozdarskega sektorja. Morda bi bila potrebna boljša promocija Programa za področje predelave lesa in predvsem boljše organizirano poslovno in strokovno svetovanje. Pri razvoju podjetništva sta zelo pomembna že

Preglednica 2: Vlaganja v gozdove v evrih (Vir ZGS in MKGP, 2011)

Vrsta vlaganj	2008	2009	2010
Goznogojitvena in varstvena dela v zasebnih gozdovih	1.846.193	1.251.754	1.161.733
Vzdrževanje gozdnih prometnic v zasebnih gozdovih	939.663	870.731	861.847
Program razvoja podeželja 2007–2013, Ukrep 122	3.562.750	3.562.750	3.562.750
Skupaj	6.350.614	5.687.244	5.588.340

omenjena ustrezno izobraževanje in usposabljanje, da sploh pridemo do ideje, in nadalje, da jo tudi izvedemo in rezultate prodamo dela.

3.7 Spodbude v gozdarstvu

Država s sedanjim sistemom subvencij iz državnega proračuna spodbuja v zasebnih gozdovih predvsem gozdnogojitvena in varstvena dela. Višina sredstev se vsako leto kontinuirano zmanjšuje in tako letna realizacija načrtovanih obnovitvenih in gojitvenih del ne dosega niti 50 %. Najslabša (31 %) je realizacija nege letvenjakov in tanjših drogovnjakov oziroma nega ravno tistih razvojnih faz, kjer že napade lesna masa, ki bi jo lahko koristno izkoristili. Od letno načrtovanih 7.053 ha nege letvenjakov in drogovnjakov se preredči samo 2.200 ha. Eden glavnih vzrokov je zagotovo pomanjkanje sredstev za vlaganje v gozdove. Omeniti je treba še nerodnost davčne zakonodaje, da gre večina dobljenih sredstev za nego gozdov v dohodninsko osnovo. Ravno tako je velik primanjkljaj pri vzdrževanju gozdnih cest, saj sedanji obseg sredstev zagotavlja le 50 % realizacijo potrebnih del. Država za vzdrževanje gozdnih cest, kar se financira iz pristojbin, ki jih plačujejo lastniki gozdov, državnega proračuna in sredstev, ki jih namenjajo občine, vsako leto namenja vedno manj sredstev. Lahko si štejemo za velik uspeh, da smo tudi gozdarske ukrepe uspeli vključiti v Program razvoja podeželja, da bi izboljšali stanje na področju gozdarstva glede tehnološke opremljenosti za sečnjo in spravilo lesa ter odprtosti z gozdovi. Ukrepi 122 Programa razvoja podeželja 2007–2013 Povečanje gospodarske vrednosti gozdov je padel na zelo rodovitna tla, tako da so bili vsi dosedanja razpisi takoj zaprti.

Žal v program Razvoja podeželja nismo uspeli vključiti drugih gozdarskih ukrepov, na primer redčenja, s katerimi bi iz naših gozdov lahko dobili dodatne količine lesa.

V prihodnje bi bilo treba gozdu v Sloveniji glede proizvodnje lesa nameniti večjo pozornost tudi pri spodbudah za negovalna in druga dela, posebno za tista, kjer že napade les, ki bi ga lahko uporabili. Če hočemo v večji meri izrabiti lesne potenciala iz zasebnih gozdov, je v državnem proračunu nujno treba zagotoviti dodatna sredstva za ukrepe v smeri večjega izkoriščanja

lesnega potenciala. Prav tako bi morali imeti gozdarski ukrepi v Programu razvoja podeželja večjo veljavo. Ker je povpraševanje po ukrepu Povečanje gospodarske vrednosti gozdov izredno veliko, bi lahko iz ukrepov Programa razvoja podeželja 2007–2013, kjer ostajajo neizkoriščena sredstva, le-ta prenesli na edini gozdarski ukrep. V tem pa bo največ naredil razvit trg z lesnimi proizvodi.

4 SKLEPNE MISLI

Za boljše izrabo lesnega potenciala iz zasebnih gozdov bi morali začeti s prenovo celotnega gozdarskega sistema: od načrtovanja v gozdarstvu, svetovanja, izobraževanja in usposabljanja lastnikov gozdov, odstranitve administrativnih ovir pri izgradnji prometnic, spodbud za vlaganje v gozdove, združevanja lastnikov gozdov, razvoja podjetništva do boljše povezanosti z lesnim sektorjem. Temu cilju morajo slediti tudi negozdarska zakonodaja (okoljska, davčna ipd.) in programi, ki zadevajo gozdarstvo in primarno pridelavo lesa.

Do vprašanja boljšega izkoriščanja lesa iz zasebnih gozdov pa mora spremeniti odnos tudi država in temu vprašanju nameniti ustrezna kadrovska in finančna sredstva.

V prihodnosti bi morali lastniki gozdov dobiti gozdarske svetovalce, ki bi jim celostno svetovali in pomagali pri proizvodnji kakovostnega lesa v gozdu, spravilu lesa, predelavi lesa v izdelke z višjo dodano vrednostjo, prodaji lesa in lesnih izdelkov oziroma pri pridobivanju dohodka iz njihovih gozdov.

Ali bo les še naprej ostajal naše neizkoriščeno bogastvo!?

5 VIRI

- Poročilo o delu Zavoda za gozdove Slovenije za leto 2010, Zavod za gozdove Slovenije, 2011.
- Poročilo Zavoda za gozdove Slovenije o gozdovih za leto 2010, Zavod za gozdove Slovenije 2011.
- Poročilo o stanju kmetijstva, živilstva in gozdarstva v letu 2010, Ministrstvo za kmetijstvo gozdarstvo in prehrano, 2011.